

راهنمای بانک کارآفرین

در

اعتبارات اسنادی

۱۳۹۵

ضرورت وجود امنیت پرداخت در معاملات بین المللی در طی سالیان موجب پدید آمدن شیوه‌های مختلفی برای تسویه معاملات تجاری شده است. در شرایطی که خریدار و فروشنده در فواصل جغرافیایی دوری از یکدیگر واقع شده‌اند، با توجه به شرایط معامله، شناختی که از یکدیگر دارند و همچنین با در نظر گرفتن ریسک‌های موجود یکی از چند روش ممکن را جهت پرداخت وجه انتخاب می‌کنند. روش‌های پرداخت بین المللی به طور کلی بر اساس میزان ریسک (از کمترین ریسک برای فروشنده تا بیشترین ریسک برای فروشنده) به ترتیب عبارتند از:

- پیش پرداخت
- پرداخت بر اساس اعتبار اسنادی
- پرداخت بر اساس برات (وصولی)
- پرداخت بر اساس حساب باز

با توجه به اینکه تمرکز این نوشتار بر اعتبار اسنادی است، سایر روش‌های پرداخت صرفاً به صورت اجمالی جهت آشنایی معرفی می‌شوند.

پیش پرداخت

در این روش خریدار قبل از حمل کالا توسط فروشنده، کل مبلغ معامله را پرداخت می‌نماید و منتظر می‌ماند تا فروشنده کالای مورد قرارداد را برای وی ارسال نماید. روش پیش پرداخت به طور کامل به نفع فروشنده (صادر کننده) است. این روش معمولاً در حالت‌های زیر مورد استفاده قرار می‌گیرد:

- خریدار از سابقه فعالیت بازرگانی کافی برخوردار نمی‌باشد.
- در صورتی که وضعیت اعتباری خریدار مورد تردید باشد و یا رضایت فروشنده را حاصل ننماید.
- در صورتی که ریسک سیاسی و اقتصادی کشور خریدار بالا باشد.
- در صورتی که تقاضا برای کالا خیلی زیاد باشد و فروشنده بخواهد کاملاً از دریافت بهاء کالا مطمئن باشد.

□ پرداخت بر اساس اعتبار اسنادی

اعتبار اسنادی به منظور پوشش دادن برخی ریسک‌های خریدار و فروشنده ابداع شده است. با توجه به ماهیت انعطاف پذیر آن، می‌تواند طوری تدوین شود که بسیاری از نگرانی‌های طرفین معامله را پوشش دهد. اهمیت اعتبار اسنادی در تجارت بین الملل به گونه‌ای است که از آن به عنوان "خون زندگی تجارت بین الملل" یاد می‌کنند (Carr, 2010: 468). هنگام عقد یک قرارداد فروش بین المللی، از یک طرف خریدار مایل است کالای خریداری شده را در زمان معین و مقرر شده در قرارداد صحیح و سالم دریافت نماید و تا از دریافت کالا اطمینان حاصل نموده وجهی به فروشنده پرداخت نکند. از سوی دیگر فروشنده تمایل دارد قبل از تسلیم کالا به خریدار از دریافت بهای کالا مطمئن شود. حاصل این تضاد در منافع موجب پدید آمدن گونه‌ای از پرداخت‌های بین المللی شده است که از آن با عنوان اعتبار اسنادی یاد می‌شود. این ابزار مالی منافع هر دو طرف را به طور مستقل در نظر می‌گیرد و در نتیجه مکانیزمی را پدید می‌آورد که طی آن یک بانک (بانک گشایش کننده اعتبار) عموماً به طور غیر قابل برگشت تعهد پرداخت وجه به ذینفع را در صورت احراز کلیه شرایط اعتبار به عهده می‌گیرد. لذا در این روش فروشنده اطمینان دارد که پرداخت وجه توسط یک بانک صورت می‌گیرد و دیگر شرایط و ریسک اعتباری خریدار تأثیری در روند تراکنش نخواهد داشت و از سوی دیگر خریدار مطمئن است که تا شرایط اعتبار رعایت نشده و اسناد مطابق به بانک ارائه نشوند، پرداختی به فروشنده (ذینفع) صورت نخواهد گرفت.

با توجه به ماهیت و پیچیدگی اعتبارات اسنادی امکان ارائه یک تعریف جامع از اعتبار اسنادی وجود ندارد. اما تعریف کلی آن، چنانکه در ماده ۲ مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی، ویرایش سال ۲۰۰۷، نشریه شماره ۶۰۰ اتاق بازرگانی بین المللی (UCP 600) آمده بدین گونه است:

هرگونه ترتیباتی، به هر نام یا توصیفی، که در
برگیرنده تعهد قطعی و برگشت ناپذیر بانک
گشایش کننده نسبت به پذیرش پرداخت
اسناد ارائه شده طبق شرایط اعتبار است.

دو نکته در تعریف فوق بسیار مهم هستند:

- اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر است، مگر آن که خلاف آن صراحتاً در متن اعتبار آمده باشد.
- تعهد بانک زمانی بالفعل می‌گردد که ذینفع اسناد مطابق شرایط اعتبار را در زمان مقرر ارائه کند

در رابطه با برگشت ناپذیر بودن اعتبار نیز این نکته حائز اهمیت است که بر اساس آن، نمی‌توان اعتبار را بدون رضایت ذینفع اصلاح نمود و در صورت عدم پذیرش اصلاحیه توسط ذینفع، تعهد بانک گشایش کننده مطابق شرایط اولیه اعتبار به قوت خود باقی خواهد ماند.

اکنون جهت درک بهتر مطلب شرایطی را در نظر بگیرید که در آن یک وارد کننده (خریدار) ایرانی قصد خرید دارو از یک صادر کننده (فروشنده) اتریشی را دارد، در اینجا به طور کلی سه قرارداد مجزا از یکدیگر شکل خواهند گرفت:

۱. طرفین این معامله تجاری وارد مذاکره با یکدیگر می‌شوند و پس از توافق درباره کلیه جزئیات از جمله مقدار و قیمت کالا، نحوه تحویل، وضعیت بیمه، بازرسی و حمل، زمان حمل کالا و روش پرداخت (که در اینجا اعتبار اسنادی است) مبادرت به عقد قرارداد می‌نمایند.

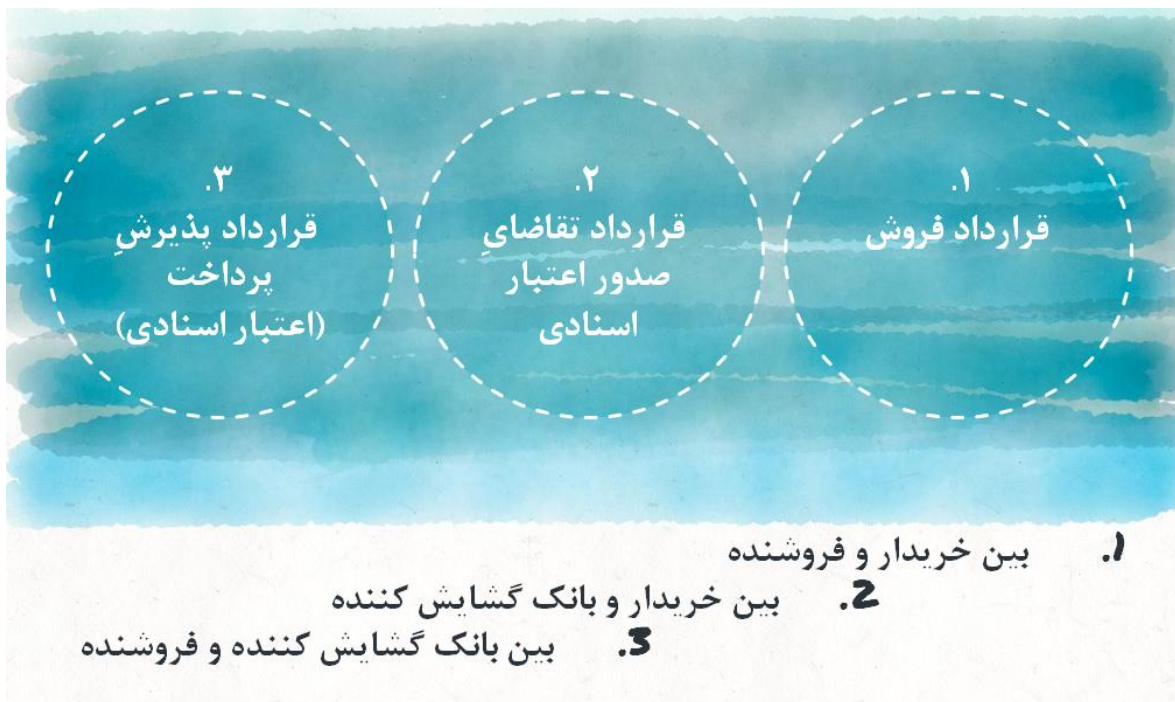
۲. دومین قرارداد، قرارداد متقاضی اعتبار (وارد کننده ایرانی) با بانک گشایش کننده اعتبار (بانک کارآفرین) منعقد خواهد شد. با توجه به اینکه روش پرداخت در قرارداد فروش که پیشتر به آن اشاره شد "اعتبار اسنادی" در نظر گرفته شده است، وارد کننده ایرانی پس از کسب مجوزهای لازم از مراجع ذیصلاح (همچون وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و ...) به بانک خود مراجعه کرده بر اساس جزئیات توافق شده در قرارداد منعقد، تقاضای صدور اعتبار اسنادی را به بانک ارائه می‌نماید. در اینجا وارد کننده موظف است که شرایط اعتبار را بر اساس قرارداد فروش تقاضا کند، چرا که در صورت مغایرت، ممکن است صادر کننده از پذیرش اعتبار خودداری نماید یا تقاضای اصلاحیه کند که موجب اتلاف وقت و صرف هزینه بیشتر خواهد بود.

آنچه در این مرحله بسیار مهم است توجه به اصل استقلال اعتبار اسنادی است که در بخش اول بند الف ماده ۴ قوانین متحد الشکل اعتبارات اسنادی (UCP600) بدین شکل توصیف شده:

" اعتبار بنا به ماهیت خود تراکنشی است جدا از قرارداد فروش و یا هر قرارداد دیگری که مبنای گشایش اعتبار قرار می‌گیرد. قراردادهای مبنایی هیچ ارتباطی به بانک‌ها ندارد و تعهدی برای آنها ایجاد نمی‌کند..."

لذا برای خریدار لحاظ کردن جزئیات مورد نیاز قرارداد فروش در متن اعتبار اسنادی، به منظور حفظ منافع خود و همچنین فروشنده، الزامی است، چرا که بانک‌ها صرفاً بر اساس متن اعتبار اسنادی عمل می‌کنند و با توجه به اصل فوق هیچ یک از طرفین نمی‌توانند بر اساس قرارداد فروش نسبت به عملکرد بانک ادعایی داشته باشند.

۳. سومین قرارداد تعهد بانک گشایش کننده به صادر کننده (ذینفع اعتبار) خواهد بود. پس از اینکه بانک با وارد کننده (متقاضی اعتبار) درباره شرایط صدور اعتبار اسنادی (همچون پیش پرداخت، وثایق و...) به توافق رسید و قرارداد بین آنها (که در بند قبلی به آن اشاره شد) منعقد گردید، نسبت به صدور اعتبار اسنادی به نفع صادر کننده اقدام می‌نماید. این قرارداد نیز مجزا از دو قرارداد قبلی است؛ بدین معنا که حتی در صورتی که وارد کننده به تعهدات خود (از جمله تامین وجه اعتبار) عمل ننماید، بانک گشایش کننده موظف است در صورت احراز دقیق و کامل شرایط اعتبار، تعهدات خود نسبت به صادر کننده را ایفا کرده و پذیرش پرداخت نماید.

تایید اعتبار اسنادی

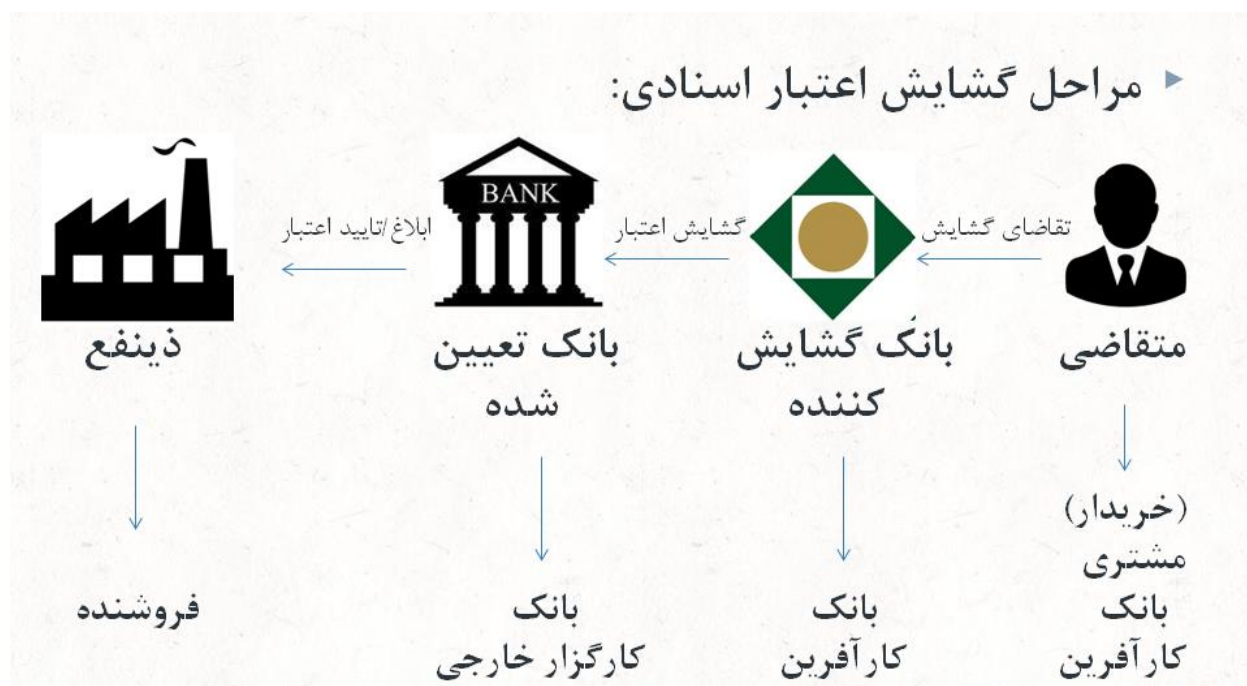
به خاطر داریم که پیشتر به سه قرارداد مجزای از یکدیگر اشاره شد که سومین آنها، قرارداد بین بانک گشایش کننده و صادر کننده کالا (ذینفع اعتبار) بود و حاوی تعهد برگشت ناپذیر بانک گشایش کننده نسبت به ذینفع به منظور پرداخت وجه اعتبار در صورت احراز شرایط بود. حال اگر ذینفع بخواهد اطمینان بیشتری نسبت به پذیرش پرداخت کسب نماید و با توجه به شرایط بانک گشایش کننده و وضعیت اقتصادی-سیاسی کشورش، خود را در معرض ریسک عدم پرداخت وجه دریابد، ممکن است از خریدار بخواهد که در زمان صدور اعتبار، از بانک گشایش کننده تقاضا کند که ترتیبات تایید اعتبار را از طریق بانک دیگری فراهم آورد. بدین ترتیب علاوه بر تعهد بانک گشایش کننده، تعهد مجزای بانک دیگری (بانک تایید کننده) نیز به اعتبار اضافه می شود و ذینفع را از اطمینان خاطر بیشتری نسبت به پرداخت وجه اعتبار بهره مند می سازد.

UCP600 تایید اعتبار را در ماده ۲ اینگونه تعریف کرده است:

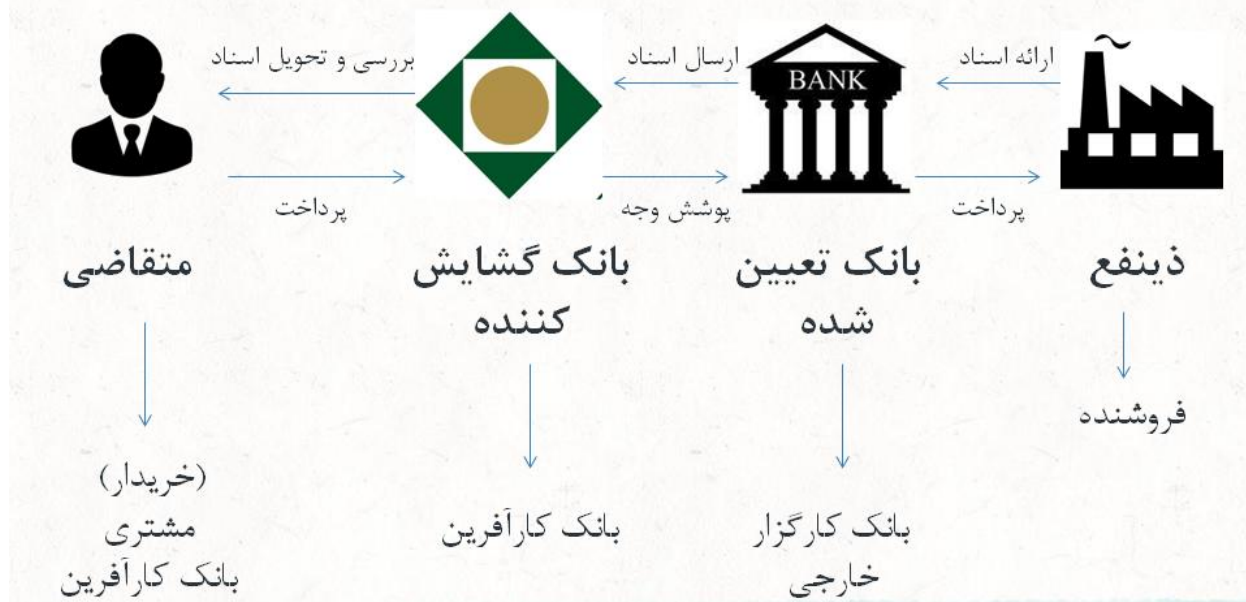
تایید: یعنی تعهد قطعی بانک تایید کننده، افزون بر تعهد بانک گشایش کننده، برای پذیرش پرداخت یا معامله اسنادی که مطابق با شرایط اعتبار ارائه شده باشد.

کشایش و استفاده از اعتبارات اسنادی به طور کلی

به منظور گشایش اعتبار اسنادی، ابتدا خریدار و فروشنده با یکدیگر مذاکره و در مورد نحوه ارسال کالا، نحوه پرداخت قیمت کالا، نوع و مقدار کالا توافق می‌نمایند پس از آن خریدار به بانک عامل در کشور خود مراجعه و تقاضای گشایش اعتبار اسنادی می‌نماید. بانک عامل مدارک مورد نیاز را از خریدار اخذ پس از صدور اعتبار، متن آن را به وسیله سوئیفت یا هر وسیله ارتباطی دیگر به بانک کارگزار خود اطلاع می‌دهد. بانک کارگزار شرایط مندرج در متن اعتبار را به ذینفع ابلاغ می‌نماید. بعد از گشایش اعتبار، فروشنده کالا را برای خریدار ارسال و از طرف دیگر اسناد مربوطه به بانک کارگزار ارائه می‌نماید. بانک کارگزار نیز متعاقباً اسناد را برای بانک گشایش کننده ارسال می‌نماید. بانک گشایش کننده اسناد را بررسی کرده و در صورت مطابقت با شرایط اعتبار و یا پذیرش مغایرت‌ها توسط خریدار (در صورت مغایر بودن اسناد)، وجه کالا را بر اساس شرایط اعتبار (دیداری یا مدت‌دار) به فروشنده پرداخت نموده یا متعهد به پرداخت در سررسید می‌گردد. همچنین بانک گشایش کننده پس از دریافت وجه اسناد از خریدار، اسناد حمل کالا را در صورت لزوم ظهرنویسی کرده و آنها را جهت ترخیص کالا از گمرک به خریدار واگذار می‌کند. جهت درک بهتر، این مراحل در نمودارهای زیر به تصویر کشیده شده‌اند:

مراحل استفاده از اعتبار اسنادی:

• انواع اعتبارات اسنادی:

همانطور که پیشتر گفته شده اعتبار اسنادی بسیار انعطاف پذیر است و می‌تواند به شکل‌های مختلفی از جمله انواع ذیل صادر گردد:

- اعتبار اسنادی دیداری (Sight LC)
- اعتبار اسنادی مدت‌دار (Term or Deferred Payment LC)
- اعتبار اسنادی گردان (Revolving LC)
- اعتبار اسنادی قابل انتقال (Transferable LC)
- اعتبار اسنادی اتکایی (Back-to-back LC)
- اعتبار اسنادی با عبارت قرمز (Red-Clause LC)

□ پرداخت بر اساس برات (وصولی):

وصولی ساده:

در وصولی ساده، فروشنده ابتدا کالا را ارسال می‌کند و اسناد مربوطه را مستقیماً در اختیار خریدار قرار می‌دهد و سپس با ارسال یک برات که بر عهده خریدار تنظیم شده وصول وجه را پیگیری می‌کند.

وصولی اسنادی در قبال قبولی:

در این حالت فروشنده اسناد و برات را برای بانک ارسال می‌کند و از بانک تقاضا می‌کند که قبولی خریدار مبنی بر پرداخت وجه برات در سررسید معین را اخذ کند و در صورت اخذ این قبولی، اسناد را جهت ترخیص کالا به وی تسلیم کند.

وصولی اسنادی در قبال اسناد:

در این حالت فروشنده اسناد و برات را برای بانک ارسال می‌کند و از بانک تقاضا می‌کند که پس از دریافت وجه اسناد از خریدار، اسناد را جهت ترخیص کالا به وی تسلیم کند.

به طور کلی در روش برات، به علت عدم وجود تعهد بانک، فروشنده با ریسک خود کالا و اسناد را ارسال می‌کند.

□ پرداخت بر اساس حساب باز

در این روش که بیشترین ریسک را برای فروشنده دارد، فروشنده کالا و اسناد را برای خریدار ارسال می‌کند و خریدار در زمان مقرر شده در سیاهه فروش کالا نسبت به تسویه حساب اقدام می‌کند. پرداخت بر اساس حساب باز در کشورهای توسعه یافته و در شرایطی که خریدار و فروشنده معتبر هستند و شرکای تجاری یکدیگر به شمار می‌روند بسیار رایج است.